

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ แนวทางเพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่
สามัญ ของวัดพระธาตุคอกยสุเทพราชวรวิหารและชุมชนหมู่บ้าน
คอกยสุเทพหมู่ 9

ชื่อผู้เขียน นาย ขวัญชัย เชื้อเมืองพาน

ปริญญา สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สถาปัตยกรรม)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. สันต์ สุวัจนราภินันท์

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชุมชนมีให้พบเห็นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่บริเวณของ
วัดในชุมชน ส่งผลให้เกิดเป็นพื้นที่ค้าขายและพื้นที่บริการในบริเวณรอบๆ วัดทวีจำนวนมากขึ้น
การเปลี่ยนแปลงที่พบเห็น ไม่ใช่เพียงแค่เกิดขึ้นทางกายภาพ แต่สะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนท่า
ทีของคนในชุมชน และปรับเปลี่ยนหน้าที่การใช้งานของวัดและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์รอบๆ วัดให้
ตอบสนองต่อการใช้ชีวิตของผู้คนในพื้นที่ และที่สำคัญปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ชุมชนมีต่อ
ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สามัญและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ประเด็นเหล่านี้กลายเป็นประเด็นสำคัญของ
งานวิจัยชิ้นนี้

“แนวทางเพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญ ของวัดพระธาตุคอกยสุเทพ
ราชวรวิหารและชุมชนหมู่บ้านคอกยสุเทพหมู่ 9” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์หลักๆ 3
ประการคือ 1.) เพื่อศึกษาความหมายและความสัมพันธ์ของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่สามัญ และ
สถานะของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทั้งสอง 2.) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยและอิทธิพลที่ส่งผลทำให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญ และ 3.) เพื่อศึกษาหาแนวทางในการจัดการ
พื้นที่ชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเน้นหลักของการอยู่ร่วมกันระหว่างวัดพระธาตุคอกยสุเทพราช
วรวิหารและชุมชนหมู่บ้านคอกยสุเทพหมู่ 9

งานวิจัยชิ้นนี้เริ่มต้นโดยอาศัยกรอบความคิดเรื่องความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามเป็นพื้นฐาน ซึ่งทำให้เข้าใจถึงสิ่งที่อยู่ตรงข้ามและความหมายของพื้นที่ที่อยู่ระหว่าง แนวคิดได้พัฒนาจากการศึกษา “พื้นที่ที่อยู่ระหว่าง” ไปสู่ “พื้นที่ที่อยู่ร่วมกัน” ซึ่งช่วยทำให้เราสามารถสร้างมุมมองและกำหนดเครื่องมือวิจัย เช่น การกำหนดกลุ่มคนในพื้นที่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และนำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมาใช้ เพื่อที่จะได้ข้อมูลจากการปฏิสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ของวัดพระธาตุคอกยสุเทพราชวรวิหารและชุมชนหมู่บ้านคอกยสุเทพหมู่ 9 ในปัจจุบันมีลักษณะ “ชุมชนพึ่งพาวัด” ในการประกอบอาชีพ (ค้าขายและการบริการ) ยังพบอีกว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ส่วนใหญ่แล้วจะเกิดขึ้นจาก “การให้ความหมายต่อพื้นที่” ที่มีลักษณะซ้อนทับ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของโครงสร้างดังกล่าว พบว่าการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นจากอิทธิพลของกระแสพุทธพาณิชย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีหมายรวมไปถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนและในวิถีปฏิบัติของวัดเอง บางส่วน ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญในพื้นที่ศึกษา คือ การให้ความหมายที่ตรงกันต่อพื้นที่ เพราะเมื่อเกิดการให้ความหมายที่ตรงกันแล้วจะส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่นั้นๆ ไปในทิศทางเดียวกัน นำไปสู่การกำหนดแนวทางในการสร้างกฎของพื้นที่และการใช้พื้นที่ร่วมกันในชุมชน ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความสัมพันธ์แบบอยู่ร่วมกัน คือ การสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีของคนในชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกัน เปิดโอกาสให้สามารถกำหนดความหมายของพื้นที่ร่วมกันทั้งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมของการใช้พื้นที่จากทุกส่วน เพื่อนำไปสู่การเกิดขึ้นของการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนต่อไป

Thesis Title	Guidelines for Establishing the Co-existence Between Sacred and Profane Space of Doi Suthep Temple and Doi Suthep Community Mo 9
Author	Mr. Khwanchai Chueamungpan
Degree	Master of Architecture (Architecture)
Thesis advisor	Dr. Sant Suwatharapinun

Abstract

Nowadays various communal spaces have changed, in particular those spaces of and around a temple of community. What happened was a location for selling souvenirs, advertising related activities, as well as various services for tourists. Not only did the change occur in physically sacred environment, but also in reflective ways of how both local people and tourists perceive sacred and profane space. Surely, it is not just a perception of what both sacred and profane space mean to them, perhaps more like how sacred and profane space can be appropriated for them to suit their way of living and working. How such relations have been appropriated and how we can re-organize or re-appropriate the relations are the main focuses of this thesis.

“Guidelines for Establishing the Co-existence between Sacred and Profane Space of Doi Suthep Temple and Doi Suthep Community Mo 9” is a qualitative research. The objectives of the research is 1.) to explore the meaning and the relations between sacred and profane space, in particular the changing relations between those two 2.) to analysis conditions and influences that cause the change, and lastly 3.) to establish guidelines or suggestions for re-organizing or re-appropriating both the sacred and profane spaces in the community through the notion of community participation.

This research firstly employs a binary opposition used as the conceptual framework. It helps us to think through the opposite relations and what is located in between or a so-called liminality. From in-between space to coexisting space, this developed framework offers us an alternative way of understanding the situation of the case, as well as selecting the research methods, such as defining

participants of the areas, observing their daily life, framing the questions both structured and non-structured, in particular leading us to the concept of community participation in order to get the in-depth information derived from the way in which people interact each other.

The result found that social relations and social structure of Doi Suthep Temple and Doi Suthep Community 9 can be defined as “Community depends on Temple” for their lives and works (selling merchandise and providing services). The research also found that the different given meanings when people use or occupy spaces tend to create a major problem. Some meanings become overlapped and eventually make the meaning of spaces becomes unclear. Major changes can be perceived as the way in which the religion becomes commodified. It is a part of the rapid growth of materialism and consumerism. In the mean time, it can be seen as a consequence derived from strategic plans for promoting tourism which involves people daily live as well as the norms of the temple. To re-organize or re-appropriate the coexisting relations, it is important to help each other to define the meaning of the space, or make it understandable for both sides. When the meaning is clear, the way of using and occupying space will go to the same direction and not interrupting each other. Finally, it will gradually harmonize the way of using space together. For the recommendation, it is important to keep the value of the coexisting relations. The best way is to build a self-conscious of their community and how to live with others in harmony. In the meantime, we must allow the difference because it will help us to understand a specific meaning and to sustain relations between sacred and profane boundaries of this space.